

1185.g.16
38

Fluxu mulierum Menstruo ejus-
que Suppressione.

2 P A M,

PRESIDE DEO OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

D. LUCÆ SCHACHT,

Philos. & Medic. Doct. hujusque in Aca-
demiæ Lugd. Batavæ Professoris Celeberrimi,

NEC NON

Amplissimi Senatûs Academici Consensu, & Alma
Facultatis MEDICÆ Decreto,

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summiſſique in MEDICINA Honoribus & Privi-
legiis ritè ac legitime consequendis,

Publico examini ſubjicit

JACOBUS HEISEN, Bentheimenſis Weſtph.

Ad diem 24 Decemb. loco huiusque ſoliſu. *graduerma*

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud ABRAHAMUM ELZEVIER,

Academici Typograph. MDC LXXXIV.

D. ERNESTO GUILHELMO

SACRI ROMANI IMPERII, COMITI IN BENTHEIM, TECKLEBURG, STEINFURT ET LIMBURG, DOMINO IN RHEDA, WEVELINGHOVEN, HOYA, ALPEN ET HELFFENSTEIN, LIBERO BARONI IN LENNEP, PRAEFECTO HEREDITARIO UBIORUM COLONIE. &c.

Domino suo Clementissimo.

¶ T ¶

Nobilissimis, Amplissimis, Splendidissimisque
Viris Dominis, Dominis Comitatus Bentheimensis Praefectis, & ad Comitia Deputatis
Spectatissimis.

Disputationem hanc inauguralem

Adhuc, Dehinc & offere

JACOBUS HEISEN

LEIVINIS IUMBARIA
VIZKEI COM. JUMBARIA

DISPUTATIO MEDICA

INAUGURALIS

Fluxu mulierum Menstruo ejus- que Suppressione.

PRIDE MION.

[illegible]

mirabilis illa, quae quodlibet corpus
rectum, totum, et ad hunc usque gradum
bonum, et officio, et catalogo, etiam longe superantem,
et hunc ipsum mundum, sed et ipsi propriam, et
si nobis fluxum menstruum, quo singulis mensibus plerumque
vexari solent, qui si hanc pueris, corpus carum, elapsis
paucis diebus, prostrata vestigia, finit, sed cum subsi-
sit, ac natura lege non fluit, quanta quaso inde non ex-
surgunt turba in eorum corporibus, morbi ac saevissima sym-
ptomata? De quibus pro Laurea doctorali impraesentia-
rum paulo proximo pro tempore ratione agere, animam
induxi mentem. Per autem illud tanto feliciter succedas, ut
Deum Opt. Max. supplex rogo, ut spiritui tui famulatus
me assistas, et

Gubernas hosce conatus!

T H E S I S I.

Ne ipsis verbis potius, quam rei tractandae inhaerere videamur,
omissis omnibus circumstantiarum ambagibus, tanquam ad
rhombum nil facientibus, ventis et nebulis, etiam
diuissimis, et confusis, sumus, ut non in mente foris, qui
sequitur sexus, quolibet, et colligitur, etiam in mente foris
let. Cum vero ille menstruum fluxus subactis, ac natura lege non
procedit, *menstruum obstructivum* appellari, consuevit.

I I.

De quibus, ut tanto melius agere queamus, praeterea per hy-
potheses ex Philosophia, et veritate, praemittimus: 1. nullum
irritum naturae dari corpus, per se, et in se, nisi foras materiam
secundi filii, et nullum, et verum, et videtur, confuso, et
materiam indefinite divisam, et mediante motu, dividendam,
omnium corporum insensibiles poros, replentem.

I I I.

Hicce positis, oculos meos in mortale genus contorquens, ex-
terior, illud obiectum non solummodo sensibilem, sed et in-
sen-

sensibiles transpirationem non debere non ad ciborum assumptionem confluere, ut illi mediantibus, vitam suam protrahere valeat. Alimenta autem assumere minime sufficit, quia particulae subtiles, & ad nutritionem idoneae, vinculis suis terrestribus artissimè involutae jacent, adeoque, nisi expellantur, & in libertatem vindicentur, in sanguinis, partiumque solidarum nutritionem, nequaquam cedere possunt. Ut igitur massa quaedam, corpori nutriendo idonea, ex alimentis oriri queat, illa in ore dentibus comminuantur, inciduntur, omnesque ciborum particulae majorem (respectu suae molis) superficiem sortiantur, salivâ, diversis particulis imprægnata, imbuantur, & ad plenariam fermentationem, dein in ventriculo præcipue subeundam, disponantur, necessum est.

V.

Hæc alimenta dicto modo in ore præparata, per æsophagum ad ventriculum œconomiae nostrae animalis promum condum, ad ulteriorem fermentationem, particularumque attenuationem capescendam, detruduntur. Quibus deinde in ipso ventriculo admiscetur fermentum aliquod acido salinum, partim per vasa gastrica ad ventriculum delatum, partim à reliquiis ciborum in rugis ventriculi hærentibus; Quod fermentum diversis constare particulis, nemo inficias ire poterit, cum sanguis, à quo præcipue secernitur, diversissimis, imo sexcentis (teste Hippocrate) constet particulis. Cum itaque diversas, fermentum ventriculi, habeat particulas, ut per singulos particularum poros diversus transiciatur æther, necessum est, vacuum enim in rerum natura (ut thes. 2. dictum) dari, repugnat: Unde consequens est, quo major particularum est heterogeneitas, eò etiam majorem esse ætherum diversitatem, fulminis instar, omnium particularum poros transicientium; ex qua motus diversitate, necessario in ipso ventriculo maxima particularum alimentosarum debet oriri lucta: nam æther ex hujus particulae poris egrediens, cum alterius particulae poros subire nequeat, necessario illam à se removet, & hæc rursus aliam, & sic in infinitum; quam luctum, motum intestinum appellamus. Hunc motum intestinum non parum quoque adjuvat exclusio globulorum secundi elementi, nimirum acido-salini illud fermentum alimentorum insensibiles poros subeundo, illis se implendo, unguisq; porum spatio

la relinquendo efficiat, ut nulli partem hanc illi daret, necesse
 nisi soli materiam salubrem, & idoneam, quæ commode possit
 diversimode movere, & consequenter attenuare, aperire, &c.
 Hanc autem intestino danti, non nihil succurrit, 1. partium ad-
 centumator, & infusum, 2. ventriculi, quoad figuram motus.
 Ex quibus omnibus simul collectis, clare & luculenter patet
 motum intestinum in ventriculo existere, ac tam sua durare,
 donec tandem fiat pororum diversorum distinctio, particularum
 alimenta constitucionum, discernit, & à se invicem distilio,
 adeo ut oristur aliquis uniformis (licet adhuc diversus) motus,
 unde massa quædam pulvis non ablimis, exurgit. Hæc ita vera
 & genuina fermentatio, cibum attenuatio & in chylum con-
 versio, (ut principalissimum & hætenus abstrusissimum econo-
 miæ nostræ animalis phenomenon) cum clare & distincte sit pro-
 posita, & pro ratione temporis brevissima à me explicata. Vult
 leat igitur Galenicorum vulgus, cum sua facultate committit
 chymica, calido innato aliisque figmentis, ut non intelligibili-
 bus; Nos potius ductum rationis sequimur, & iis assensum, qui
 clare & distincte percipiunt, præbent.

V.

Massa itaque dicto modo in ventriculo corpori nutriendo pa-
 rata, deinde per pylorum ad intestina detruditur, in quibus, me-
 diante motu peristaltico, ita premitur, ut omnia quod subtile & ac-
 commodatum est, in innumera in intestina hiantia venarum la-
 &earum oscula, impellantur, & à crassioribus suis scybalis corpo-
 ri nutriendo idoneis, sequeantur, crassioribus interim per vi-
 bulum intestinale, viamque naturalem descendentes. Chylus
 porro in vasa lactea intrusus, ad magnas aliquas glandulas, in
 medio mesenterii sitas, exoneratur, ex quibus ad magnam chyli
 receptaculum prope dextrum venter locatum, ac versus dorsi
 incumbens tendit, ex quo, mediante perfusione partium adiacen-
 tium, per ductum thoracicum ad venter subcostalem, propellit-
 tur, ac sanguini commiscetur, simulque ad dextrum cordis ven-
 triculum defertur, & partim in sanguinem mutat, partim vero
 per totum corpus ad nutritionem distribuitur. Sed ut tribus ver-
 bis significacionem, quam sibi chylus in corde explicare queat,
 considerari velim, 1. sanguinem, 2. venter, 3. ad cordis the-
 laum, &c.

Chy-

Chylusque sanguis in tabularis descendens haud exiguum
diffusionem, & sanguinem in cordis ventriculis à præce-
dentis rarefactione actum, maxime spirituosum, & fermenti
quasi aurum, habentem, & denique fermentum aliquod ex san-
guine à corde propulso, per arterias coronarias ad cor reversum.
Quibus omnibus collectis ac inter se collatis, satis superque li-
quet, ingentem particularum diversitatem ad cor confluere, &
consequenter magnam rarefactionem & quidem subitaneam oriri
debere; nam æther aliis poris (uti in ventriculi concoctione quo-
que dictum) egrediens, cum aliarum particularum poros subire
nequeat, illas à se removel, & hæc rursus alias, & sic porro:
unde particularum attenuatio, viscosarum incisio, & exacta in-
ter se mixtio, non potest non subsequi. Ex dextro cordis ven-
triculo porro sanguis per pulmones (in quibus nitrosus aeris par-
ticulis imprægnatur, & à recementis separatur) ad sinistrum cor-
dis ventriculum deportatur, ubi repetita, (aut in dextro) rare-
factione, vi valvulas cordis aperit, in totum corpus sese diffun-
dit, ac pulsus causam constituit. Sanguis dein chylo onustus,
& per omnes corporis partes distributus, ob magnam sui rarefa-
ctionem & vasorum distensionem, ex arteriarum potius continuo
in tubulos musculorum & membranarum, humores protrudit, qui
non tantam in nutritionem partibus solidis cedunt, sed & circula-
tionem humorum, ad sanguinem, per vasa lymphatica reverten-
dorum, absolvent. Chylus, deinde partim in sanguine relictus,
partim à nutritione, sanguini remandatus, iteratis per cor tran-
sibus ac fermentationibus, in rubicundissimum sanguinem pro-
pter suam volatilem & oleum, intime unita (quibus imprægna-
tus est) convertitur. Quamdiu, dicto jamjam modo, chylus in
sanguinem mutatur, sanguinisque mixtura bene disposita, omnes
œconomia nostra animalis functiones, optime peraguntur: hu-
mores & recementa à sanguine, lege naturæ, secerantur; spi-
ritus in cerebro satis agiles separantur; saliva in ore, fermentum
in ventriculo, succus pancreaticus in pancreate, à sanguine se-
questrantur; Bilis ex hepate & vesicula biliaria ad intestina aman-
tatur; serum in renibus transcolatur & sic deinceps. Verum hæc
humorum excrementorumque à sanguine secretio in omnibus
non æque feliciter procedit, in aliquibus vegetior, in aliquibus
pigrior esse solet, pro subiecti fermentationum ratione. Quod
ipsum

ipsum luculentissime apparet in sequenti sexu, in quo partim ob minus spirituosum & volatilem sanguinem, (forſan à prima ſtativitate) partim ob negligentiorem dietam, cui plerumque indulgere ſolet: partim denique ob minorem motum, unde minor fermentatio, particularum craſſarum attenuatio, & excrementorum a ſanguine ſecretio, quam in nobiliori ſexu fieri ſolet; quapropter magna quoque in ipſarum corporibus pituiſoſorum humorum colligitur copia, ac cacoſchymia; quæ ut removeatur, alio aliquo fermento, ipſarum fermentationes debiles, ſingulis menſibus adjuvante, inutilesque ab utilibus humoribus ſegregante, opus eſt; quam evacuationem ſeu purificationem, menſtruum fluxum appellare ſolemus; In quem, ut paulo altius inquiramus, operæ pretium duco: eò tamen audaciz non provectus. Ut putem me hanc dubiam, & inter auctores adeo exagitatam materiam exhaurire velle, minime; attamen quid humeri valeant; quid ferre recuſent, experiemur.

V I.

Partium genitalium muliebrum delineationem & ſtructuram, exiguanque inter eas, & virorum differentiam, hic prælibare, temporis anguſtia & pagellarum paucitas, verant. Sufficit ad explicationem propoſiti mei obſervare, uteri ſubſtantiam eſſe fibroſam ac nerveo-membranaceam, duplici tunica præditam, exteriorem à peritonæo, interiorem verò utero propriam ortam, vaſis ſanguiferis innumeris & tenuiſſimis, partim à ſpermaticis, partim ab hypogaſtricis intertextam, in hypogaſtrio, ſeu infima abdominis parte, locatam. Præterea ſexum muliebrem æque ſuis teſtibus eſſe inſtructum, ac masculinus, eà tamen differentiâ, quod huius foras propendeant, illius verò intus lateant; huius vaſculorum, illius veſicularum, aqua lympha & nonnihil viſcoſa repletarum, communique tunica inveſtitarum, arteriis minimis ac vaſis lymphaticis præditarum, congeriem eſſe: quas veſiculas, auctores neoterici ova appellant, unde teſtibus earum; ovarii nomen impoſuerunt.

V I I.

Præmiſſis hiſce, quid menſtruum ſanguis ſit, inquirendum, de qua etiam re auctores non conveniunt; alii excrementum ſanguinis eſſe in utero ſtagnans, quolibetque menſtruo ſpatio ſeſe exonerans; ad foetus nutritionem & generationem deſtinatum, exiſtunt;

mant: Alii esse portionem sanguinis, in corpore scemineo abundare, statunt. Alii esse sanguinem crudiores, ob fermentationis defectum, redundantem. Alii alias sovent opiniones. Me vero quod attinet, existimo esse portionem sanguinis, prout est in corpore, sed nonnihil crassiusculi, ob maiorem fermentationem sanguinis, capillaria uteri & vaginæ vasa aperientis, effusam.

V I I I.

Hujus fluxus & evacuationis causa, quamam sit, ab auctoribus maxime disputatur, & adhuc sub judice lis est. Aliqui sanguinis frigiditatem, & catochrymiam, aliqui ejus abundantiam, accusant. Alii sanguinem menstruum ad concipiendum & nutriendum in utero foetus destinatum esse, statuunt; mulieres enim debuere à supremo Conditorè ita comparari, ut majorem sanguinis copiam gignerent, quam esset necessarium, ad proprii corporis sustentationem. Sic enim factum fuisse, ut superfluis sanguis inprægnationis tempore in foetus alimoniam, citra ullum matris incommodum impendatur: unde ortam esse necessitatem menstruz purgationis in iis mulieribus, quæ nec nutriunt, nec utero gerunt, ne sanguis, quem in aliena commoda, cumulant, copia vires opprimens, in ipsarum pernitiem cederet. Sed cum constat sceturum in utero sanguine matris non nutriri, & alia præterea sint obstacula quæ impediunt, quò minus in hanc sententiam pedibus ire valeam; ideoque rejiciendam esse putamus. Galenus vero lib. de Venesectione adversus Erisist. dicit: Nonne ipsa natura mulierem tantis evacuat singulis mensibus, sanguine superfluo foras effuso? Mulier enim genus est, quod domi ageret, nec vehementibus laboribus exerceretur, aut sub claro sole viveret, ac ob utraque hac multitudine humorum coacervaret; ipsa evacuatione, planitudinis, tanquam remedium natura obtinere, opus habebat. Et rursus idem Galenus in definitionibus medicis idem docet. Tribuntur mulieri menstrua, qua sanitatis gratia vacuentur; Embryoni autem nutrimentum præbeant, per conceptum compressa. Ex hisce duobus locis patet, cur mulieribus menstrua fluant, juxta mentem Galeni. Quod autem menstruo circuitu fluxus ille recurat, refert idem Galenus in libro de influxu, in hæc inferiora, lib. 3. de diebus decretoriis, cap. 2. Ubi postquam de actione corporum cœlestium in terrena differuit, ita loquitur. Luna igitur fructus & animalia implet, in crassiusculis; Ad hæc menstruum hæc tempus mulieribus conservat. Eo-

rum qui post Galenum medicinam excoluerunt circa mulierum menstrua sententias singulatim recensere, plus tædii & laboris, quam utilitatis haberet; cum omnes fere verbis, quibus exponuntur, tantum discrepent, re eadem sint cum Galeni sententia. Alii inter recentiores causam esse statuunt aliquod uteri salinum fermentum, paulatim in ejus rugas depositum, quo tandem uterus multum in se ignis colligens, turget, rarefcit, dilatur & fervorem concipit, sanguinemque fluidiorem exsudat, quousque fermentum unà effluxerit. Deinde rursus ejusdem generis fermentum in rugas deponi, quod denuo effervescens, eandem renovet scenam. Verum cum in hac hypothefi multa invenio dubia, ideoque minimè mihi arridet. Alii denique sunt, qui menstruum fluxum fermento alicui lunari, certis lunæ phasibus ad aerem nostrum transmissio, à mulieribus respiratione attracto, sanguinique communicato adscribunt, unde majorem sanguinis fermentationem, & consequentèr fluxum menstruum oriri, existimant. Ast illud fermentum in omnibus eundem non sortiri effectum, sed in iis solummodo, quarum sanguis motui istius fermenti lunaris auscultare aptus natus est. Verum conceptus hic veritati quidem valdè consentaneus videtur; attamen mihi rem exactius in veritatis lance trutinanti aliquis adhuc supermanet scrupulus, qui impedit, quin illam opinionem amplectar.

I X.

Causam itaque hujus fluxus deducendam esse à semine muliebri ad sanguinem delato, & fermentationem præternaturalem in ipsum introducente, censemus. Superius mentio facta est, seminis materiam continuè, per vasa spermatica ad omnes vesiculas, seu ova deferri; in quibus nunc plus seminis generatur, in quoque fluxum esse frequentiore & copiosiore, nobis persuedemus. Quod autem certis mensium temporibus hæc seminalis materia sese in sanguinem effundat, phasibus lunæ præcipuè imputamus, quæ, uti in ligna, aliaque corpora, sic quoque in humores mulierum, fermentationi peregrino facile auscultantes, agere potest; unde consequenter quoque major rarefactio in vesiculis seminariis oritur, adeo ut materia intra suos carceres non amplius coërceri queat, & per vasa lymphatica sese in sanguinem exoneret, quæ materia seminalis, sanguini pro fermento est. Hæc igitur materia ad sanguinem delata, non potest non ob ætherem, quem
per

per poros traiecit, & in sanguinem introducit, majorem fermentationem & turgesceniam causare. Unde sanguis ita rarefit, & non tantum propter majorem sui progressum, sed & intestinum motum, vasa ita distendit & infarcit, (ut ex capitis dolore, faciei rubore, lumborum tensione &c. liquidò constat) ut ejus massa non sint capacia; igitur, qua data porta, ruit. Uterum duplicis generis arterias in minima vascula capillaria excurrentes, ac per ejus corpus vaginamque dispersas habere ex thesi 6. patet; quas arteriolas adeò subtiles concipio, ut nulli alii materiæ pateant, nisi soli humori alicui lymphatico, ad uteri humectationem destinato. Cum itaque sanguis, ob majorem sui rarefactionem, omnia corporis vasa distendit, efficit, ut uteri vascula, antea, humorem lymphidum transmittentia, nimis aperiantur, & sanguinem, sub ratione sanguinis in uteri cavitatem ac vaginam eructent, & sic sanguini exitum præbeant; hunc autem effluxum tamdiu durare autumamus, donec, effervescentiâ sedatâ, fermentoque peregrino foras expulso, vel subactò, vasa rursus collabantur, & sanguis, vel potius ejus guttæ, (ex quibus sanguinem conflatum esse opinor) pristinae suæ mixturæ, & fermentationi restituantur. At, dicentem audio, cur vasorum, tenues humores naturaliter transmittentium, apertio, magis sit in utero, quam aliis vasis, eodem modo in cavitates excurrentibus? Sed responsum habeat, non esse impossibile, quod per tales præternaturales vias, menstrua evacuatio fieri possit; exempla enim satis superque testantur, talem menstruam purgationem sæpe factam fuisse per pulmones, ventriculam, hæmorrhoides, nares, aures, imò oculos: sed hæc rarissima sunt. Quod autem *ἢν ὁ μὲν* fiat per uterum, existimamus, primo, ob ejus mollietatem, raritatem & fungositatem, ob quam dicta vascula fermentationi præternaturali facilius obsequuntur, quam aliæ partes. Huic accedit, quod vasa hypogastrica & spermatica à trunco aortæ descendenti originem habentia, magis secundum lineam rectam procedant, undè sanguis magno impetu ex corde fervidus, eò propellitur, atque ita vasis uteri relaxandis ansam præbet. Interim tamen, si majorem, tum temporis uterinorum vasorum relaxationem, ac dispositionem aliam concipere velimus, cum aliis auctoribus, per me licet: Mihi saltem illud concipere, non opus videtur, quia absque ea intelligere possum. Ratio cur supra dicta hypothesi usus fuerim, prima est,

quod virgines demum 14 ætatis annum attingentes, talem fluxum plerumque pati incipiunt, quia tunc temporis, discolo quodammodo humido, quo in ætate tenuiori scatebant, sanguinis fermentationes sunt majores; deinde vasa evadunt perfectiora, & ad foecundi seminis materiam transmittendam & elaborandam apta, unde mammae erumpunt, venerem appetere incipiunt, & ad generationem idoneæ redduntur. Hanc aptitudinem autem præter propter ad 45 vel 50 annum perdurare nobis persuademus, quia circa illud tempus, omnes partes seminales rigidiores & sicciore evadunt, fermentationes insuper minores, imo unico verbo, illæ ob vasculorum malam dispositionem; hæ ob sanguinis frigiditatem, ad foecundi seminis generationem redduntur ineptæ, quapropter etiam fluxus menstruus, & consequenter fecunditas cessare solet. Secunda quæ me impulit ratio, ad hypothesein assumendam, à sterilitate defumitur, quod sc. mulieres plerumque ad generationem sint inutiles, quæ talem fluxum non animadvertunt, quoniam signum est ova ad talem fermentationem subeundam esse inepta, unde fluxus menstrui vestigia raro quoque sese manifestare solent. Attamen hancce nostram sententiam, pro verissima vendicare nolumus, sed pro hypothesei solummodo; nam si Deus vitam suppeditaverit, ulterior in hocce, aliaque abstrusissima phænomena inquirendi dabitur occasio, ideoque pro tempore nobis satisfacit.

X.

Dictum autem fluxum 14 ætatis anno incipere, supra diximus, illud tamen strictissime intelligi nolum; nam quandoque maturius, quandoque tardius incipit, & pro varia diætæ, regionum, ac circumstantiarum ratione mutatur; Neque semper 50 anno desinere (licet plerumque), nam in Nosocomio haud ita pridem habuimus mulieres, unam 58 annum excedentem, alteram 65 agentem, quæ hoc fluxu, & quidem satis largo, vexabantur; insuper talia exempla plura, quilibet curiosus, apud auctores videre poterit.

XI.

Sanguine itaque, dicto supra modo, diminuto, & interveniente majori fermentatione, omni sua spurcitie orbat, crassisque particulis, motui ejus intestino obsequi denegantibus, partim attenuatis, partim foras expulsis, & omnibus particulis.

lis sanguinem constituentibus, exactè inter se mixtis; quid mirum est œconomiam mulierum animalem florere, ac pancreaticè sese habere? Ast suffaminato tali consueto fluxu, quantum illum non insequitur malorum fyрма, ac symptomatum caterva! Nonne mox sese manifestat appetitus modò prostratus, modò diminutus aut depravatus, nausea, vomitus, cardialgia, dolor gravativus, partim in regione lumbari, partim in hypochondrio ac prope regionem pubis, innumescentia venarum, præcipue inferiorum, palpitatio cordis, vomitus sanguinis, hæmorrhagia per loca insueta, pulmonum vitia, chlorosis, leucophlegmatia, Anasarca, hydrops ascites, capiti dolor, versigo, tristitia, sonitus aurium, &c.? Sed omnem symptomatum malorumque lernam recensere, infiniti fere operis & laboris foret, ideoque B. L. ulterius de hisce (si lubet) consulere auctores poterit.

XII.

Horum omnium jamjam dictorum symptomatum causam proximam quærendam esse putamus, vel in ipso sanguine minus spirituoso, crasso, melancholico, & ad fermento peregrino (sive à luna, sive à semine muliebri, sive in uteri rugis collectum statuatur, nihil refert) auscultandum inepto; unde sanguis præ defectu fermentationis redditur viscosus, crassus & multorum morborum fecundissima mater. Vel 2° causa est in viarum sive tubulorum uterinorum obstructione, quæ plerumque à viscosis, mucilaginosi, sanguine grumoso, alysq; crassis particulis, originem ducit; unde prædicta symptomata facile explicari possunt. Vasa insuper uteri capillaria comprimì, & sanguinis effluxus impediri potest à tumore, scirrho, inflammatione, sive uteri, sive partium adjacentium. Vel denique vasorum uterinorum mala conformatio suppressionis causa esse potest, unde circa pubertatis tempus pessimè habent, & valetudinariæ esse solent.

XIII.

Causam antecedentem constituunt crassi, viscosi & tenaces humores, à cibis in ventriculo, primisque viis non satis attenuatis ac in bonum chylum conversis, (vitia enim primæ concoctionis, non facile corriguntur in secunda) unde illi propter hæmosas & ramosas particulas in tubulis & vasculis subtilissimis hærendo, obstructions, variasque aliàs tragedias in corpore muliebri excitare valent.

XIV.

Causæ procacitæ denique ad hunc morbum suum symbolum quoque contribuere solent, quarum primum occupare locum solet *Aër*, qui continuo non tantum per corporis nostri poros, foris intro spectantes, sed etiam per asperam arteriam pulmones ingreditens, & sanguini sese commiscens, eum maxime alterare potest. Non intelligo autem aërem naturalem, sed crassas particulas, e terræ visceribus, mediantibus radiis solaribus, elicatas, aerique ut peregrinum & adventitum quid innatantes, quæ sanguini communicatæ, ejus fermentationes inminuere, humores circulares incrassare, & variis obstructionibus fenestram aperire possunt. 1° *Alimenta* quantitate vel qualitate peccantia, ventriculum aggravant, ac fermentum opprimunt; quapropter loco boni chyli, humor viscosus & crassus generatur, à quo variz obstructiones in toto corpore. 3° *Somnus & vigilia*, si in excessu peccent, huic morbo causam quoque dare possunt; Somnus enim nimius, sanguinem crassorem reddit, quia fermentationes sunt minores, & pauciores spiritus generantur; Vigilia vero, nimis, cum in iis humores magis attenuantur & spiritus dissipantur, hic quoque nocere possunt. 4° Uti somnus & vigilia, sic *motus & quies* modam excedentes, non conducunt, quia nimius motus spiritus dissipat, & diuturna quies, sanguinem crassorem efficit, unde quoque plurimæ obstructiones. Quod autem s. *gravia animi perturbata*, ut amor, ira, gaudium, spiritus nimium profligent, & humores turbent; è contrariò tristitia, timor, anxietas, &c sanguinem nimis figant, & incrassent, apertum est, ideòque hæc pluribus extendere, non opus esse, putamus. Agmen rerum nonnaturalium 6. Claudunt *excreta & retenta*, quæ corpori nostro magna quoque conciliare valent incommoda, si naturali non prodeant modo, ut fæces alvinæ, solita per hæmorrhoides, menses, hæmorrhagias &c. evacuatio suppressa, unde sanguis increscit, & ad obstructiones generandas idoneus redditur. Nimis autem evacuationes per prædictas vias, cum inde pauciores spiritus generentur, ac vasa collabantur, diversorum morborum amplissimam quoque segetem præbent.

XV.

Jam tempus foret, ut ad symptomatum enodationem me accin-

cingerem, & per illorum latissimum, qui mihi patet, campum, spaciaret; sed cum brevis esse laboro, vix temporis angustia ac pagellarium paucitas concedunt; attamen paucis attingam, & ei, qua possum, brevitate, sicco pede percurram. *Appetitus* itaque *profusus* & *diminutus* oritur à defectu acidofalini fermenti, naturaliter ex sanguine ad ventriculum pervenientis, lenemque fibrillarum vellicationem inducentis, quæ in mente appetitum ideam excitare solet. *Depravatus* verò à diverso humore, ex sanguine, in ventriculum effuso, peculiaremque vellicationem faciente, unde appetitus insolitus certorum ciborum. *Nausea* inducitur ab humoribus, ventriculi tunicis, impactis, tubulosque infarciuntibus, ut spiritus, motum peristalticum efficientes, liberè circulari non possint, unde impetum in ventriculum facientis, nauseam producant. Cum humor acris, austerus, aliulve, in ventriculi cavitate existens, sive ejus tunicis inhaerens, magnam rosionem inducit, ut spiritus ex cerebro inordinatè in omnes ejus tubulos influant, fundumque subvertant, *vomitum* causatur. Cum vero magna vellicatio in superiori ventriculi orificio sentitur, *Cardialgia* nomine venit. *Dolorem tensivum* oriri puta ab obstructionibus, in hypochondrio, aliisque partibus, unde humores in partium tubulis stagnantes, eas distendunt, doloremque tensivum ac gravativum efficiunt. In *tumescencia venarum* fit, à nimia sanguinis copiâ, vasa nimium distendente. *Palpitatio cordis* generatur à sanguine viscosiori, acrimoniâ conjuncto, unde fermentatio sanguinis à viscositate retardatur, ab acrimonia verò cordis muscoli vellicantur, à qua præternaturalis spirituum animalium influxus oritur, à quo palpitatio. *Vomitum sanguinis* inducitur, cum ob sanguinis copiam vascula, humorem naturaliter transmittentia, nimis aperiuntur, vel etiam rumpuntur, ut sanguinem in ipsum ventriculum eructent, qui ibi acescens, ac ventriculum vellicans, vomitum producit. Si verò talis extravasatio fiat in pulmonibus, hæmoptœe subsequi solet. Si hæreat in pulmonibus, ibique corruptatur, *phthisis* aliisque affectibus jam non aperire pollet. Cum corpus, ob humorum viscositatem, multis obstructionibus scatet, ut humores circulares in facie stagnent *chlorosis*; in superficie verò corporis, leucophlegmatia, in propinquo est: si vero vasa lymphatica obstructa, sive in mesenterio, sive aliis abdominis partibus, ab im-

petu

XIX.

Institutâ venâsectione, mox ad aliorum medicamentorum usum properandum; quæ desumi possunt 1° ex *Regno vegetabili*, ut ex *lignis* Guajac. sassafras. Xyloaloes, Colubrin. Ex *radicibus*, salsaparil, Chynæ, Aristoloch. rotund; zedoar, Galang, Enul: Campan, Levistic. Gentian. Angelic. Ex *Corticibus* Tamarisc. Fraxini, macis, Citri, Aurant. Ex *herbis* Abrotan. Artemis. Ab-synth. rom. Puleg. Matricar. Meliss. Majoran, Menth. crisp. scord. Centaur min. Ex *fructibus*; baccæ Juniper., Lauri, Nux Moschat, cariophil; piper long. Cubeb. Cardam. Gran. Parad. Crocus. Ex *seminibus*. Dauci, fœnicul. Nepet. Siler. Montan. Nigell. Ex *floribus*. Abrotan. Stech, Arab. Spic. Nard. Anthos, lavend. aliaque similia. 2. Ex *Regno Animalis* conveniunt, Castorium, Cran. human. pulv. testicul. equin. omniaque salia volatilia ex animalibus, parata. 3. Denique ex *Regno minerali* desumuntur, cinnab. nativa, Chalybs præparat. Tinct. Martis, Veneris, Arcan. Cinabar. nativ, (à Clariss. & Celebrissimo viro Domino Carolo de Maets communicatum) omniaque antimoniatâ & mercuriatâ. Ex quibus omnibus varia, pro sapientis medici arbitrio, ægrique conditione concinnari possunt medicamenta, singulis subjectis appropriata, ut Apozemata, Vina Medicata, Tincturæ, Elixiria, Pulveres, Olea, ejusdemque farinæ alia. Mihi tamen præ omnibus aliis in uteri obstructione, à pituitosa intemperie ortâ, placet decoctum aliquod, sed formulam, brevitatis ergo, omitto.

XX.

Materia, mediante decocto incidente & attenuante, partibus solidis expulsa; deinde idoneo medicamento purgante expurgetur, necessum est; nam nihil juvat præparare, nisi præparatâ quoque eliminetur; Hunc igitur in finem præscribi possunt phlegmagoga, qualia sunt, Resin. Jalappæ, Agarici, Trochisc. al-handa Mercur. Dulc. Extract. Lap. Lazali, Ext. helleb. Nigri; Mals. Pil. Fœtid. Pil. ex gumm. Ammoniac; Mercur. Dulc. à sâle Artemis. constat (nobis à Clarissimo & Excellentiss. viro Domino Theodoro Craanen, præceptore meo, æternum colendo, in collegio practico valdè commendatâ) similiaque alia. Ex quibus pulveres, pilulæ &c. pro ægrarum beneplacito, præparari possunt. Formulæ autem præscribendis planè supersedeo;

C

cum

cum hæc, omnibus subjectis applicanda præscribere, mihi saltem non adeo difficile videtur: una autem, eademque formulâ, in omnibus individuis uti, non rationalis medici, sed Empyrici est.

XXI.

Expurgatis ita humoribus, ad apozematis usum revertendum, inque eo per aliquot dies, continuandum, ac deinde purgandum. Ut autem obstructions in uteri tubulis, aliisque partibus hærentes, radicibus tollantur, præmisso Apozematis usu, sequenti die aliquod potens sudoriferum, ex salibus & mineralibus conflatum, propinandum: In quibus medicamentis tamdiu perseverandum, donec obstructions planè tollantur. Interim tamèn sanguine (dicto appropriato decocto) præparato, medicus, si noverit tempus, quo ordinariò menses fluere solebant, 5. vel 6. diebus ante, menagoga fortia, & specifica ægræ propinare poterit, ex quorum numero, sequentia omnium selectissima esse putamus, ut sp. & ol. sabinz, sp. & sal. vol. succini; sal. volat. aromatic., sp. fulgin., salis armoniac., sal. artemis, trochisc. de myrrha, tinct. croci, castorei, aq. vitæ mulierum, vitæ Matthioli, artemis, menth. puleg. ejusdemque commatis similia, ex quibus mixturæ, pulveres &c. aptari queunt.

XXII.

Quæritur an in hoc morbo quoque conducere possint clysteres? Sed ab affirmativa statim sententiâ, scilicet hic valde quidem prodesse, si modo ex medicamentis utero dicitis conflati sint. Sed regeres forsân, quid juvare possunt clysteres, cum ad intestina tantùm crassa perveniant, non verò ad uterum? Ast respondemus, quod ejus vapores partim intestinorum poros intus foras, & uteri foris intrò spectantes penetrent, uterum immèdiatè intestino recto adjacentem, subeant, ac ejus tubulos obstructos referent; partim sese cum sanguine misceant, ejus fermentationes augeant, & majorem impetum sanguinis humorumque in tubulos obstructos faciant, & consequenter eorum resectionem inducant; quibus reclusis, ac vasculis apertis menstruorum solitus effluxus ut plurimùm redire solet.

XXIII.

Ut autem curatio tanto melius succedat, exactissima dietæ ratio semper habenda, hæc enim neglectâ, omnes ferè morbi,

praesertim hic, difficultes curari possunt. *Air* igitur sit temperatur. *Cibus* eucymus & cupeptus, aromatibus conditus, ac attenuandi vi praeditus. *Potus* vinum malvaticum & generosum. *Mentis* mediocris, tamen quies, major. *Vigilia* solito longiores. *Animi* pathemata tristiora, cane pejus & angue, vitentur. *Alvus* sui memor servanda; si non naturaliter, fiat id arte. Atque haec de proposito lemmate, breviter (quoniam instantes feriae, me brevem esse jubent) dixisse sufficiant; Colophonem addo, & in portum me recipio. Deoque Auxiliatori meo humillimas, ex imis cordis penetralibus ago gratias, quod studia mea hucusque dirigere, iisque Spiritus sui Sancti gratia adesse dignatus sit; Cujus Tui Sancti Numinis gloria proximique emulumentum, omnium actionum mearum.

FINIS AC TERMINUS ESTO!

COROLLARIA.

I.

Medicus nil statuere, nec praescribere debet, cujus rationem (aliqualem, si non totalem) reddere non possit;

II.

Quapropter ut sit philosophus, necessum est, secus enim Empyrici potius, quam rationalis medici nomen meretur;

III.

Medicina enim rationi non fundata, nec vera philosophia innixa, pura puta Empyria est.

IV.

Omnia corporis nostri phenomena, absque materia subtili explicari posse, non putamus;

V.

Neque per quatuor Galenicorum humores, tales enim in sanguine dari, rationi non consentaneum;

*Et sanguinem tanquam quendam essentiam, ab humoribus separatam, con-
siderare, ridiculum videtur.*

V I I.

Qui quoque non nutrit, sed chylosum & glutinosum aliquid;

V I I I.

*Unde vasa lymphatica, in omnibus ferè corporis nostri partibus, (quam-
vis non sint detecta) dari, à priori nobis persuademus.*

I X.

Corpus non sentit, nec oculus videt, nec auris audit.

X.

Homo, ut & omnia animalia, generantur ex ovo.

X I.

*Fœtum, in utero materno, per os alimentum assumere (licet liquor,
cui innascit similis, in ejus ventriculo continetur) non credibile vi-
detur.*

X I I.

*Tumores sine materia & obstructione viri, contradictorium est, imò ma-
xima morborum pars, ab obstructione originem ducit.*

X I I I.

*Zalapia ex aqua frigida, ut & Conserva, in morbo, non magni sunt
momenti.*

X I V.

Dari chylores nutrientes, nec rationi, nec experientia, repugnat.

X V.

*Quartanæ, licet difficultu curationis, tamen medicorum scandalum; Et
Epilepsiam morbum divinum magis quam alios, appellare, jocosum est.*

X V I.

*Qui omnia morbi phenomena bene distinguit, cuius, asplurimum in cu-
rando, felix insequitur*

F I N I S.

